

СЛАВНІ УЧНІ ХУДОЖНИКА І ПЕДАГОГА О. ГОФМАНА

Борошнев В.О., член Національної спілки журналістів України

Ім'я видатного художника й педагога Олександра Емілійовича Гофмана (1881 – 1939 рр.) тісно пов'язане з історією Конотопа. Відомо, що, маючи академічну освіту, він у 1905 р. переїжджає на постійне місце проживання з Москви до Конотопа й оселяється у своїх родичів у залізничному селищі. Трохи пізніше, одружившись на медсестрі, він будує дім на Соснівському шосе (нині - проспект Миру). На роботу влаштовується до Комерційного училища (відкрито в 1905 р.). Окрім занять з малювання, О.Гофман відкриває художню студію й працює з талановитою молоддю міста. Після буремних подій 1917 р. Олександр Емілійович працює в школах міста, що знаходились поряд із залізницею, а в 1930 р. його запрошують до Клубу залізничників (колишній - БК ім. Луначарського, сучасний – Будинок науки і техніки залізничників) з проханням відкрити студію образотворчого мистецтва для робітничої молоді. Цю студію відвідувало багато учнів, серед них відомі сьогодні Заслужені художники України: В. Масик, Д. Лученко, художники О. Величко, В. Литвинов, О. Зимовець, О. Богданов та інші. Саме про інших і хотілося повідомити дослідникам культури Конотопщини.

Маренков Олексій Васильович (1888 – 1944), талановитий учень О.Гофмана, видатний український графік, ілюстратор книг, після навчання у Київському художньому училищі переїхав працювати до м. Харкова (тоді столиці радянської України). Багато плакатів тієї пори знаходяться в Національному художньому музеї України. Маренков О.В. був дуже чуйною людиною, надійним товаришем, постійно підтримував зв'язки зі своїм вчителем О.Гофманом та його студійцями. Саме Олексій Васильович відкрив і підтримував одного із талановитих учнів О. Гофмана - Олександра Івановича Сиротенка (1897-1975 рр.), у майбутньому - професора Київського художнього інституту. Дізнавшись, що хлопець знаходиться в скрутному матеріальному становищі, О. Маренков робить йому безцінний дарунок: олійні фарби, пензлі й палітру з горіхового дерева. Юний Олександр Сиротенко, натхнений таким подарунком, багато працює самостійно, уважно дослухаючись до порад свого педагога. І в 1913 р. витримує вступні іспити до Київського художнього училища, яке успішно закінчує в 1918 р. Учителем з фаху був його земляк з Білопілья, всесвітньо відомий художник В. Кричевський. Отримавши диплом і рекомендації для вступу до Московського училища живопису, скульптури та архітектури, О. Сиротенко не полишає Україну, а їде до м. Конотопа і стає керівником студії образотворчого мистецтва при Конотопських залізничних майстернях, де, до речі, викладав основи живопису художник-декоратор Садовський з м. Одеси. Згодом, на запрошення Ф. Кричевського вступає до його майстерні станкового живопису в Українській Академії мистецтв. Це були 1923-1927 рр. Після закінчення навчання в академії Олександр Іванович залишився в ній викладачем мистецьких дисциплін, але не залишає творчу роботу. У 1941-1944р. він був на фронтах Великої Вітчизняної війни. У 1942-1944 р. - в евакуації (м. Самарканд) викладав студентам Українського відділення при Московському художньому інституті. Після війни повернувся до м. Києва, до рідної академії. О.Сиротенко дуже допомагав своїм землякам-конотопцям, які здобували художню освіту в Києві. До речі, його донька Надія Сиротенко (1920-2005 рр.) була досить відомою українською художницею, яку за життя називали “Феєю квітів”.

Олександр Величко, згадуючи роки навчання в студії Гофмана в 30-ті роки, розповідав про талановиту дівчину, ім'я якої за плином часу він не пам'ятав. З'ясувалось, що в студії в ті часи навчалась відома в еміграції талановита художниця Надія Самко (1916-1989 рр.). Народжена в Конотопі, вона з дитинства захоплювалась історією рідного краю, її приваблювало історичне минуле Сіверщини, козацька доба, побут українського народу. Вона захоплювалась музикою й поезією. До студії О. Гофмана вона прийшла в 1930 р., талановита й наполеглива учениця швидко навчалась основам професійної майстерності, на одній з виставок у м. Чернігові була придбана для міського музею її робота «Ярмарок». 1934 – 1941рр. – роки навчання у Харківському та Київському художніх інститутах, закінчила вона факультет малярства та архітектури. Педагогами з фаху були П. Бурачек, В. Кричевський, К. Жуков та інші. Перед війною вийшла заміж за Сергія Макаренка (1904-1979 рр.) – художником, мистецтвознавцем, також учнем О. Гофмана . Період окупації (1941-1943 рр.) вони прожили в Конотопі, на жаль, були вимушені під час війни емігрувати до Італії, потім Югославії, Аргентини і нарешті до США. У еміграції вона багато працює на замовлення, малює ікони, розписує церкви, творить картини; влаштовує виставки в Нью-Йорку, Філадельфії, Бостоні та інших містах. Н. Самко являється автором архітектурного проекту церкви в стилі українського бароко для православної громади за кордоном. Це був унікальний випадок: автор церковного зодчества і жінка. Але живопис був тим джерелом натхнення, що поглинув її повністю, вона створила багато композицій на історичні поеми: «Хрещення України – Русі» (1960 р.), «Князь Олег під Царгородом»

(1965 р.), «Святослав» (1968 р.), «Бій під Конотопом» (1962 р.) і багато інших. У США виданий альбом, присвячений творчості подружжя із Конотопа: Надії Сомко і Сергія Макаренка.

Сергій Макаренко закінчив міську чоловічу гімназію, відвідував студію О.Гофмана в Комерційному училищі. Опанувавши основи професійної підготовки, вступив до Київського художнього інституту. С.Макаренко відомий як талановитий портретист. Перед початком війни (1941-1945) він працював на кафедрі мистецтвознавства в Харківському педагогічному інституті. У 1943 р. разом із дружиною Н.Сомко емігрував за кордон.

Ім'я ще одного конотопця, видатного представника паризької школи манерства Андрія Павловича Сологуба(1920- ?) майже не відоме конотопцям. Навчаючись у школі, з 15 років відвідував заняття у студії О. Гофмана, мріяв продовжити навчання в Київському художньому інституті. Але почалася Велика Вітчизняна війна і двадцятирічний юнак залишився в окупованому місті, у 1942 р. був примусово вивезений на роботу до Німеччини. У 1945 р. Андрій потрапляє до табору переміщених осіб в австрійське місто Зальцбург, де знайомиться за художницею Едель Нот і скульптором Федором Ємцем. Нові друзі допомагають йому в здобутті професійних навичок в образотворчому мистецтві. З 1947 р. Андрій почав систематично навчатися в Мистецько-промисловій школі в Зальцбурзі. Після переїзду до Франції й вступу до Паризької академії мистецтв почалось самостійне тяжке життя молодого емігранта. Уночі - робота над ілюстраціями до книжок і журналів, а вдень - заняття в академії. Після її закінчення в 1955р. Андрій жваво долучається до мистецького життя Парижа. Цього ж року він уперше бере участь у художній виставці, де привернув увагу вимогливих критиків. У 1962-1986 р. працював на посаді професора малюнків у Паризькій школі професій; він створив іконостаси для церков Парижа і Лондона. Творча манера Андрія Сологуба - це реалістичне зображення без усіляких умовностей, і тому вона близька і зрозуміла відвідувачам виставок. Твори майстра зберігаються в багатьох музеях Європи, на жаль, в Україні їх немає.

Можливо, ще не всі талановиті учні О. Гофмана відомі нам, і попереду на нас чекають нові відкриття. Але вищезгадані художники, вихованці студії чудового педагога і талановитого художника О.Е.Гофмана зробили важливий внесок в історію українського образотворчого мистецтва.

1. Алавердова Г. Три покоління. – Київ. 2007. - 163 с.
2. Касіян В. Українська радянська графіка. – Київ. 1957, - С. 12.
3. Белічко Ю. Мистецтво, народжене жовтнем. – Київ. 1987. - С. 16.
4. Членова Л. Федір Кричевський. – Київ, 1980. - С. 19.
5. Леонтович О. Вона оспівувала перемогу під Конотопом// Наше життя. – жовтень, 2009. - С. 8.
6. Жаборюк А. Український живопис ХІХ – початку ХХ ст. – Київ, 1990. - С. 19.
7. Турунова Л. В. Масик. Живопис, графіка: каталог. – Київ, 1963. - С. 7.
8. Безп'ятова О. В. Масик. Живопис, графіка: альбом. – Київ, 1990. - С. 3.
9. Юрченко Ю. Євген Лученко: альбом. – Київ, 1988. - С. 4.
- 10.Ковтун В. Художники Харківщини. – Харків, 2003. - С. 29.
- 11.Капітоненко О. Іконостаси для храмів Парижа і Лондона // Сумщина. - 4 серпня, 2001.
- 12.Велігоцька Н. Дорогами Малевича, зупинка Конотоп// Київський телегра. - 17 березня, 2005.
- 13.Рябенко І. А. Лазарчук // Радянський прапор, 17 травня 1968.
- 14.Боршнев В. Художник і педагог // Лебн, 3 грудня 1997.